

ΦΙΛΙΑ

Τράπεζα Θεμάτων [15124]

Η φιλία / Το αμάρτημα της μητρός μου

Για να λύσεις το διαγώνισμα, θα πρέπει να γνωρίζεις:

- Την **αναλογία** και την **πρόθεση** του συγγραφέα με αυτόν τον τρόπο ανάπτυξης.
- Τις **λειτουργίες της γλώσσας** και το **επικοινωνιακό** τους **αποτέλεσμα**.
- Την **αξία** και τους **κινδύνους της φιλίας** και τα **κριτήρια επιλογής φίλων**.
- Τη λειτουργία του **διαλόγου** και της **πρωτοπρόσωπης αφήγησης** σε ένα λογοτεχνικό απόσπασμα.

Κείμενο 1

Η φιλία

Το κείμενο είναι διασκευασμένο απόσπασμα δοκιμίου του Ευάγγελου Παπανούτσου (Πρακτική Φιλοσοφία, εκδ. Δωδώνη, Αθήνα 1984).

Όταν σε κάποια βαρυσήμαντη καμπή του βίου μας μελετούμε ή επιχειρούμε κάτι πολύ σοβαρό και επικίνδυνο, έχουμε ανάγκη από έναν καλόγνωμο σύμβουλο και αυστηρό κριτή, για να συζητήσουμε μαζί του ελεύθερα και χωρίς περιστροφές το πρόβλημά μας. Αναζητούμε, αν όχι ένα ακόμη ζευγάρι ώμους έτοιμους να φορτωθούν κι εκείνοι μαζί μας και έτσι να μοιραστεί το φορτίο, τουλάχιστον ένα χέρι σίγουρο και ένα μάτι καθαρό, που θα μάς ενθαρρύνει ή θα μάς αποτρέψει, αν κρίνει ότι δε βρισκόμαστε στον σωστό δρόμο, ότι δεν έχουμε εκτιμήσει ορθά τις δυνάμεις μας, ή δεν αναλογιστήκαμε τις συνέπειες των πράξεών μας. Ποιος, εκτός από τον φίλο μας, μπορεί να είναι ο καλύτερος σύμβουλος και κριτής μας;

Για να φανεί η αξία της φιλίας, δε θα διστάσω να επικαλεστώ ένα φαινομενικά παράδοξο γεγονός. Έχει παρατηρηθεί ότι στις κρίσιμες στιγμές της ζωής τους πολλοί, όταν τους λείπει ο φίλος, καταφεύγουν στην κρίση του εχθρού. Διαισθάνονται ότι, όπως η αγάπη, έτσι και το μίσος μπορεί να δει καθαρά μέσα μας και να μάς ζυγίσει με σκληρότητα, αλλά

και με ακρίβεια. Γι' αυτό, φθάνουν στο σημείο να ανεχτούν να ακούσουν από τα χείλη του εχθρού τον αυστηρό λόγο που χρειάζεται, για να ορθοποδήσουν⁶⁸.

Ξέρουν ότι την ώρα εκείνη του «μεγάλου ναι» ή του «μεγάλου όχι», όπως θα έλεγε στη γλώσσα του ο Καβάφης, θα κριθεί η τύχη τους. Τότε, λοιπόν, χρειαζόμαστε τον φίλο και στην έλλειψή του, τον εχθρό!

Η φιλία, όμως, είναι και εξαιρετικά ευαίσθητη. Όπως τα ευγενή ποτά αλλοιώνονται αμέσως με την παραμικρή πρόσμειξη ακάθαρτων ουσιών, έτσι και η φιλία δεν αντέχει στη νόθευση και διαλύεται πολύ εύκολα. Την αποσυνθέτει η ιδιοτέλεια, ο φθόνος και η αντιζηλία, τα παράγωγα, δηλαδή, του εγωισμού. Αρκεί μια σταγόνα από το δηλητήριο αυτό, για να χαθεί η εκτίμηση, να λείψει η εμπιστοσύνη και να σβήσει η αγάπη των φίλων.

Έτσι, εξηγούνται και οι δυσχέρειες που έχουν να υπερνικήσουν οι φιλίες μεταξύ ομοτέχνων, για να διατηρηθούν. Δύσκολα βρίσκει τον φίλο ο δικηγόρος σε άλλο δικηγόρο, ο γιατρός σε άλλο γιατρό, ο καλλιτέχνης σε άλλο καλλιτέχνη, γιατί τις σχέσεις τους τις δηλητηριάζει ο φόβος και η υποψία του ανταγωνισμού. Στη φιλία πρέπει να πηγαίνουμε με ανέφελη καρδιά· τότε τη χαιρόμαστε.

Κείμενο 2

Το αμάρτημα της μητρός μου (απόσπασμα)

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα του Γιώργου Βιζυηνού «Το αμάρτημα της μητρός μου». Στη σκηνική ενότητα η αφήγηση γίνεται από τη μητέρα του συγγραφέα.

Ήταν τότε κοντά, 'πού έπαντρολογιέτο ο Φώτης ο Μυλωνάς. Ο μακαρίτης ο πατέρας σου παράργησε τὸ γάμο τους, ὡς 'πού ν' ἀποσαραντήσω ἐγὼ, γιὰ νὰ τοὺς στεφανώσουμε μαζί. Ἦθελε νὰ με 'βγάλη καὶ μένα στὸν κόσμο, γιὰ νὰ χαρῶ 'σὰν 'πανδρευμένη, ἀφοῦ κορίτσι δὲν μ' ἀφήκεν ἢ γιαγιά σου νὰ χαρῶ.

Τὸ πρωὶ τοὺς 'στεφανώσαμε, καὶ τὸ βράδυ ἦταν οἱ καλεσμένοι στὸ σπίτι τοὺς· καὶ ἐπαΐζαν τὰ βιολιά, καὶ ἔτρωγεν ὁ κόσμος μέσα στὴν αὐλή, κ' ἐγύρνα ἢ κανάτα μὲ τὸ κρασί ἀπὸ χέρι σὲ χέρι. Καὶ ἔκαμεν ὁ πατέρας σου κέφι, 'σὰν διασκεδαστικός πού ἦταν ὁ μακαρίτης, καὶ μ' ἔρριψε τὸ μανδύλι του, νὰ σηκωθῶ νὰ χορέψουμε. 'Σὰν τὸν ἔβλεπα νὰ χορεύη, μοῦ ἄνοιγεν ἢ καρδιά μου, καὶ 'σὰν νέα πού ἤμουνε, ἀγαποῦσα κ' ἐγὼ τὸ χορὸ. Κ' ἐχορέψαμε λοιπὸν κ' ἐχορέψαν καὶ οἱ ἄλλοι καταπόδι μας. Μὰ ἐμεῖς ἐχορέψαμε καὶ καλλίτερα καὶ πολύτερα.

'Σὰν ἐκοντέψανε τὰ μεσάνυχτα, ἐπῆρα τὸν πατέρα σου παράμερα καὶ τὸν εἶπα· ἄνδρα, ἐγὼ ἔχω παιδί 'στὴν κούνια καὶ δὲν 'μπορῶ πιά νὰ μείνω. Τὸ παιδί πεινᾷ· ἐγὼ ἐσπάργωσα. Πῶς

⁶⁸ Ορθοποδῶ (ἢ ορθοποδίζω): αναλαμβάνω τις χαμένες μου δυνάμεις, περνῶ ἀπὸ μια κακὴ κατάσταση σε μια καλὴ ἢ γενικὰ ικανοποιητικὴ.

νὰ τὸ βυζάξω μὲς'στὸν κόσμον καὶ μὲ τὸ καλὸ μου φόρεμα! Μεῖνε σύ, ἂν θέλῃς νὰ διασκέδασης ἀκόμα. Ἐγὼ θὰ πάρω τὸ μωρὸ νὰ 'πάγω 'στὸ σπίτι.

“Ἐ, καλὰ γυναίκα! εἶπε ὁ σχωρεμένος, καὶ μ' ἐπαπάρισε 'πα στὸν ὦμον. Ἔλα, χόρευε κι'αὐτὸ τὸ χορὸ μαζί μου, καὶ ὕστερα πηγαίνουμε κ' οἱ δύο. Τὸ κρασί ἄρχισε νὰ μὲ χτυπᾷ στὸ κεφάλι, καὶ ἀφορμὴ γυρεύω κι' ἐγὼ νὰ φύγω.

Σαν ἐξεχορέψαμε κ' ἐκεῖνο τὸ χορὸ, ἐπήραμε τὴ στράτα⁶⁹

Ὁ γαμβρὸς ἔστειλε τὰ παιχνίδια⁷⁰ καὶ μας ἐξεπροβόδησαν ὡς τὸ μισὸ τὸ δρόμον. Μὰ εἶχαμε ἀκόμη πολὺ ὡς τὸ σπίτι. Γιατὶ ὁ γάμος ἐγίνε 'στὸν Καρσιμαχαλαῖ. Ὁ δοῦλος ἐπήγαινε' μπροστὰ μὲ τὸ φανάρι. Ὁ πατέρας σου ἐσήκωνε τὸ παιδί, καὶ 'βαστοῦσε καὶ 'μένα ἀπὸ τὸ χέρι.

-Κουράσθης, βλέπω, γυναίκα!

-Ναί, Μιχαλιό. Κουράσθηκα.

“Ἄιντε βάλ' ἀκόμα κομμάτι δύναμι, ὡς ποῦ νὰ φθάσουμε στὸ σπίτι, θὰ στρώσω τὰ στρώματα μοναχὸς μου. Ἐμετάνοιωσα ποῦ σ' ἔβαλα κ' ἐχόρευες τόσο πολὺ.

-Δὲν πειράζει, ἄνδρα, τοῦ εἶπα. Τὸ ἔκαμα γιὰ τὸ χατήρι σου. Αὔριο ξεκουράζομαι πάλι. Ἔτσι ἦρθαμε στὸ σπίτι. Ἐγὼ ἐφάσκωσα⁷¹ κ' ἐβύζαξα τὸ παιδί κ' ἐκεῖνος ἔστρωσε. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με ποιες σκέψεις στο Κείμενο 1 ο συγγραφέας επιχειρεῖ νὰ ἀναδείξει τὴν ἀξία τῆς φιλίας; (50 60 λέξεις)

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στὴν 3η παράγραφο τοῦ Κειμένου 1 ο συγγραφέας χρησιμοποιεῖ γιὰ τὴν οργάνωση τοῦ λόγου τὴν ἀναλογία. Νὰ ἐντοπίσεις τὰ μέλη τῆς (μονάδες 6) καὶ νὰ δικαιολογήσεις αὐτὴ τὴν ἐπιλογή (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Νὰ καταγράψεις πέντε (5) λέξεις ἢ φράσεις τοῦ Κειμένου 1 στὶς ὁποῖες ἡ λειτουργία τῆς γλώσσας εἶναι μεταφορική (μονάδες 10) καὶ νὰ δικαιολογήσεις τὴν ἐπιλογή τους με κριτήριον τὴν πρόθεση τοῦ συγγραφέα (μονάδες 5).

Μονάδες 15

⁶⁹ τὸν δρόμον (τῆς ἐπιστροφῆς)

⁷⁰ τὰ ὄργανα

⁷¹ ἔβαλα τὴν πάνα (με ὄρους τῆς ἐποχῆς μας)

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Όλοι εξυμνούν την αξία της φιλίας και τη σημαντικότητα διασφάλισης του αγαθού αυτού στη ζωή μας. Άλλωστε και ο ίδιος ο Ε. Παπανούτσος επισημαίνει: «Όταν σε κάποια βαρυσήμαντη καμπή του βίου μας μελετούμε ή επιχειρούμε κάτι πολύ σοβαρό και επικίνδυνο, έχουμε ανάγκη από έναν καλόγνωμο σύμβουλο και αυστηρό κριτή». Συμφωνείς με τη διαπίστωση του δοκιμογράφου; Ποια είναι τα κριτήρια που έχετε εσείς οι νέοι για την επιλογή φίλων; Γράψε τις σκέψεις σου σε έναν άρθρο 350-400 λέξεων που θα δημοσιευθεί στη σχολική εφημερίδα.

Μονάδες 30**ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)**

Στο απόσπασμα παρατηρούμε την εναλλαγή πρωτοπρόσωπης αφήγησης και διαλόγου. Αφού εντοπίσεις ένα ενδεικτικό χωρίο για το κάθε ένα, να εξηγήσεις τι επιτυγχάνεται με τη χρήση τους. Για την απάντησή σου, να λάβεις υπόψη και το είδος του αφηγητή.

Μονάδες 20**ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)**

Να ερμηνεύσεις τη στάση του συζύγου με στοιχεία του Κειμένου 2, λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός ότι ο χρόνος της ιστορίας τοποθετείται στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή τη συμπεριφορά και γιατί; Οργάνωσε την ερμηνεία σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15**Τράπεζα Θεμάτων [17150]****Η απόρριψη από τους φίλους / Ο ξένος**

Για να λύσεις το διαγώνισμα, θα πρέπει να γνωρίζεις:

- τις **γλωσσικές επιλογές** με τις οποίες ο συντάκτης **προτρέπει** τον δέκτη.
- τη **μετατροπή ρηματικών** συνόλων σε **ονοματικά**.
- την **αξία της φιλίας** για το άτομο και ιδιαίτερα για τους **εφήβους**.
- τη λειτουργία του **ασύνδετου σχήματος** και των **ερωτήσεων** ως προς το **ύφος** ενός λογοτεχνικού κειμένου.

Κείμενο 1**Η απόρριψη από τους φίλους**

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί άρθρο της Αθανασίας Κουτσούκου, Ψυχολόγου – Παιδοψυχολόγου, το οποίο δημοσιεύθηκε 8 Αυγούστου 2016 στην ιστοσελίδα efiveia.gr (διασκευή).

Η φιλία στην εφηβεία είναι πρωταρχικής σημασίας για τον έφηβο. Είναι η πρώτη σοβαρή του προσπάθεια να ενταχθεί σε ένα κοινωνικό σύνολο, στο οποίο πλέον υπάρχουν κριτήρια αποδοχής και προτιμάται πια γι' αυτό που είναι.

Κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας, τα κριτήρια επιλογής φίλων ήταν πολύ απλά. Αρκεί τα παιδιά να πηγαίνουν στο ίδιο σχολείο, να μοιράζονται τις ίδιες εξωσχολικές δραστηριότητες ή να μένουν στην ίδια γειτονιά. Στην εφηβεία τα κριτήρια αλλάζουν. Η επιλογή φίλων έχει να κάνει με το γούστο στο ντύσιμο, τη μουσική που προτιμούν, τη διασφάλιση της εχεμύθειας, το έξυπνο χιούμορ, την καλή παρέα και γενικότερα το να ταιριάζουν στα ενδιαφέροντα.

Άρα, ο έφηβος πολύ εύκολα ταυτίζει το πόσο δημοφιλής είναι με την προσωπικότητά του. Κατά συνέπεια, η απόρριψη της φιλίας που προσφέρει ταυτίζεται με την απόρριψη αυτού που είναι. Αυτή η ποιοτική αλλαγή των κριτηρίων είναι που κάνει τη φιλία και τη διατήρησή της τόσο σημαντική για τους εφήβους. Για τον έφηβο είναι πολύ δύσκολο να αντιληφθεί και να αποδεχθεί τους λόγους, για τους οποίους μια τέτοια φιλία που έχει χτιστεί με τόσο κόπο μπορεί να γκρεμιστεί,

Οι λόγοι που διαλύεται η φιλία στην εφηβεία μπορεί, ωστόσο, να είναι δυσνόητοι και για τους ενήλικες γονείς, οι οποίοι, προσπαθώντας να βοηθήσουν το έφηβο παιδί τους, συνήθως καταλήγουν σε Δραστηριότητες του τύπου «μη δίνεις σημασία, σε ζηλεύει γι' αυτό το κάνει», ή «εσύ είσαι πολύ καλύτερος από αυτόν», τα οποία δεν είναι και πολύ βοηθητικά.

Είναι δύο οι συμπεριφορές που πρέπει να αποφεύγουν οι γονείς. Από τη μια, στην προσπάθειά τους να βοηθήσουν, μπορεί να εμπλακούν υπερβολικά, σε βαθμό που να θέλουν οι ίδιοι να επιλύσουν το πρόβλημα. Και αυτό συμβαίνει γιατί ακριβώς αισθάνονται αρκετά ανήμποροι και χωρίς επιχειρήματα μπροστά στη διαχείριση αυτού του μεγάλου προβλήματος της απόρριψης από τον/τους φίλο(υς) του παιδιού τους. Μπορεί να υποφέρουν το ίδιο ή και περισσότερο, βλέποντας το παιδί τους να ταλαιπωρείται από αυτή την απόρριψη. Μια τέτοια τακτική, όμως, ακυρώνει την προσωπικότητα του εφήβου και δείχνει πόσο εξαρτημένος είναι από τους γονείς του. Από την άλλη, βέβαια, υπάρχει και η παγίδα του να απαξιώσουν ή να ειρωνευτούν την κατάσταση. Εδώ γίνεται το λάθος της υποτίμησης του προβλήματος που βιώνει ο έφηβος. Αυτό μπορεί να τον θυμώσει να τον κάνει να νιώσει ακόμη μεγαλύτερη μοναξιά. Σε αυτή την περίπτωση οι γονείς μπορεί είτε όντως να υποτιμούν την σημασία των φιλικών σχέσεων σε αυτή την ηλικία είτε να το κάνουν γιατί έτσι νομίζουν πως θα «δυναμώσουν» το παιδί τους.

Η σωστή διαχείριση και βοήθεια από τους γονείς, θα μπορούσε να ήταν η εξής: Αρχικά είναι αναγκαίο να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα του παιδιού τους με την ωριμότητα που πρέπει. Πρέπει να το ακούσουν να τους εξιστορεί τη δική του αλήθεια, χωρίς διάθεση για κριτική και παρεμβάσεις. Ας μη σπεύσουν να κρίνουν, διότι η κριτική δεν είναι αυτό που χρειάζεται εκείνη την στιγμή ο έφηβος, όσο απλά το να γίνει κατανοητός και να μοιραστεί το πρόβλημά του. Ακόμη, όμως, και αν κληθούν από το ίδιο το παιδί να συμβουλευθούν, καλό

θα ήταν να το αποφύγουν, γυρνώντας την ερώτηση προς το παιδί τους, λέγοντας για παράδειγμα: «Σημασία δεν έχει τι θα έκανα εγώ, αλλά εσύ τι πιστεύεις» ή «Πιστεύω πως θα μπορούσες να βρεις μια λύση, για σκέψου το και το συζητάμε πάλι αργότερα». Τέλος, το σημαντικότερο είναι να κλείσουν την συζήτηση λέγοντας στο παιδί τους πως του /της έχουν απόλυτη εμπιστοσύνη ότι θα καταφέρει να λύσει το πρόβλημα και να διαχειριστεί την κατάσταση με τον καλύτερο τρόπο, υπενθυμίζοντάς του / της φυσικά πως είναι πάντα εκεί ανοιχτοί για οποιαδήποτε συζήτηση.

Κείμενο 2

Ο ξένος

*Το παρακάτω κείμενο είναι δημοτικό τραγούδι της ξενιτιάς, το οποίο περιλαμβάνεται στη συλλογή *Popularia Carmina Graeciae Recentioris* (= Λαϊκά Τραγούδια της Σύγχρονης Ελλάδας) που εκδόθηκε από τον Α. Passow (Λειψία 1860).*

Ξενιτεμένο μου πουλί και παραπονεμένο,
Η ξενιτιά σε χαίρεται, σε χαίρονται τα ξένα
Κ' εγώ σε κλαίω, σε μύρομαι στα μαύρα φορεμένη.
Τι να σου στείλω ξένε μου, τι να σου προβοδήσω;
Να στείλω μήλο, σέπεται, κυδώνι μαραγκιάζει
Να στείλω μοσχοστάφυλο, κι εκείνο σταφιδιάζει.
Να στείλω καν τα δάκρυα μου σ' ένα ψιλό μαντήλι,
Τα δάκρυα μου 'ναι καυτερά και καίγουν το μαντήλι.
Τι να σου στείλω ξένε μου, τι να σου προβοδήσω;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εκθέσεις σε 50-60 λέξεις τις συμπεριφορές, που πρέπει, σύμφωνα με το Κείμενο 1, να αποφεύγουν οι γονείς, όταν θέλουν να βοηθήσουν το έφηβο παιδί τους στην περίπτωση της διάλυσης μιας φιλικής του σχέσης με συνομηλίκους.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις τέσσερις (4) φράσεις στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 που να δείχνουν συμβουλή ή προτροπή (μονάδες 8) και να επισημάνεις πώς συνδέονται μεταξύ τους, συμβάλλοντας στην οργάνωση της παραγράφου (μονάδες 2).

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να μετασχηματίσεις συντακτικά τις παρακάτω προτάσεις του κειμένου, σύμφωνα με το παράδειγμα, κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές (μονάδες 12). Ποια μεταβολή παρατηρείς ως προς το ύφος του λόγου (μονάδες 3);

**Παράδειγμα: Είναι η πρώτη σοβαρή του προσπάθεια να ενταχθεί σε ένα κοινωνικό σύνολο
→ Είναι η πρώτη σοβαρή του προσπάθεια ένταξης σε ένα κοινωνικό σύνολο.**

- 1) Για τον έφηβο είναι πολύ δύσκολο να αντιληφθεί
- 2) και να αποδεχθεί τους λόγους, για τους οποίους μια τέτοια φίλια που έχει χτιστεί με τόσο κόπο μπορεί να γκρεμιστεί.
- 3) Οι λόγοι που διαλύεται η φίλια στην εφηβεία ....
- 4) Αρχικά είναι αναγκαίο να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα του παιδιού τους με την ωριμότητα που πρέπει.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)

Στο Κείμενο 1 προβάλλεται ότι η φίλια έχει πρωταρχική σημασία για τους εφήβους. Να γράψεις ένα άρθρο 350 – 400 λέξεων που θα δημοσιευθεί στη σχολική εφημερίδα, στο οποίο θα επιχειρηματολογήσεις για την παραπάνω θέση, αξιοποιώντας και παραδείγματα από τη δική σου εμπειρία.

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Στο Κείμενο 2 το ύφος του λόγου χαρακτηρίζεται από ζωντάνια και παραστατικότητα. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές που επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη και να τις σχολιάσεις σύντομα.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια είναι τα συναισθήματα του ποιητικού υποκειμένου απέναντι στον ξενιτεμένο; Πώς αντιλαμβάνεσαι εσύ τη μεταξύ τους σχέση; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Τράπεζα Θεμάτων [16189]

Το δύσκολο άθλημα της φιλίας / Θα πεθάνω ένα πένθιμο

Για να λύσεις το διαγώνισμα, θα πρέπει να γνωρίζεις:

- τους **τρόπους και τα μέσα πειθούς** συνδυαστικά με την προθετικότητα του συντάκτη.
- την **επανάληψη** ως γλωσσική επιλογή.
- την **αντίθεση** και τον **ευθύ λόγο**.
- τα **ρηματικά πρόσωπα** στη λογοτεχνία.
- την **αξία της φιλίας** και τις **συνέπειες της εξέλιξης της τεχνολογίας** στις διαπροσωπικές μίας σχέσεις.

Κείμενο 1

Το δύσκολο άθλημα της φιλίας

Το παρακάτω διασκευασμένο κείμενο δημοσιεύθηκε στο www.tonima.gr στις 18 Ιουλίου 2020. Υπογράφεται από τον συγγραφέα Αλέξη Σταμάτη.

Ο Μαρσέλ Προυστ⁷² έλεγε πως δεν υπάρχει τίποτα πιο τρυφερό από την αλληλογραφία φίλων που δεν επιδιώκουν να συναντηθούν. Αν ζούσε φυσικά στην εποχή των σόσιαλμίντια⁷³, ίσως να ισχυριζόταν το ακριβώς αντίθετο.

Η φιλία την εποχή του Διαδικτύου δεν έχει καμία σχέση με αυτό που εννοούσαμε παλιά. Ο ενσώματος εαυτός αντικαθίσταται από τον ψηφιακό, ο οποίος είναι μια κατασκευή, μια σκηνοθετημένη επιλογή του τι θέλουμε κάθε φορά να προβάλλουμε. Τι φιλίες μπορεί να συνάψει αυτός ο ψηφιακός εαυτός; Κι ακόμη σε περιόδους «σοσιαλμιντιακής» κρίσης, μακροχρόνιες φιλίες (ηλεκτρονικές ή μη) μπορεί να διαταραχθούν για ένα αιμοβόρο post⁷⁴ ή ένα «λάθος» like. Αυτά ακούγονται κωμικοτραγικά, αλλά είναι η θλιβερή πραγματικότητα που ανέτρεψε την έννοια της φιλίας.

Η αξία της φιλίας ήταν πολύ σημαντικό ζήτημα τα αρχαία χρόνια. Ο Αριστοτέλης θεωρούσε ότι υπάρχουν τρία είδη φιλίας: το πρώτο, η ωφελιμιστική φιλία, που απορρέει από το συμφέρον, είναι συμπτωματική, δεν πηγάζει από ειλικρινά συναισθήματα, είναι ρευστή και παροδική και αφορά μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα. Το δεύτερο, η απολαυστική φιλία, χαρακτηρίζει τα νιάτα. Αναπτύσσεται ανάμεσα σε εφήβους, σε συμφοιτητές και συμμαθητές, είναι συμπτωματική κι αυτή. Πηγάζει από αυθόρμητα συναισθήματα, διαφοροποιείται και η απόλαυσή της φθίνει, καθώς διαφοροποιούνται τα κοινά ενδιαφέροντα. Ισχυρότερο, δίχως αμφισβήτηση, είναι το τρίτο είδος φιλίας που θεμελιώνεται, κατά τον Αριστοτέλη, στον αλληλοσεβασμό και την αλληλοεκτίμηση των αρετών, των αξιών και των ιδανικών δύο προσωπικοτήτων, οι οποίες ανοίγονται αμφίδρομα

⁷² Γάλλος συγγραφέας, δοκιμιογράφος και κριτικός.

⁷³ μέσα κοινωνικής δικτύωσης

⁷⁴ ανάρτηση

δίχως αναστολές. Ο ψυχικός αυτός δεσμός εξυπακούεται ότι προϋποθέτει και απαιτεί χρόνο, έχει χαρακτήρα άφθαρτο, στηρίζεται στην καλοσύνη, την εμπιστοσύνη και τη στέρεα αγάπη και ενσυναίσθηση. Είναι μακροχρόνιος και δοκιμάζεται στη χαρά και στη θλίψη.

Δεν είναι τυχαίο ότι όσο μεγαλώνουμε μένουμε με δυο-τρία άτομα που θεωρούμε ουσιαστικά φίλους μας. Συνήθως είναι με άτομα που έχουμε γνωρίσει στην εφηβική ή μετεφηβική ηλικία και για κάποιον λόγο, ο οποίος ίσως να είναι η ανάμνηση της καθαρότητας του αισθήματος, έχουν παραμείνει στη ζωή μας.

Ζούμε λοιπόν στην εποχή της αντανάκλαστικής φιλίας, όπου η έννοια παραποιείται. Σχεδόν γνωστοί, ακόλουθοι, προσθήκες «φίλων» και «φίλοι» «φίλων» προσμετρώνται στους «φίλους» που δεν είναι φίλοι, αφού ούτε την πραγματική τους εικόνα έχουμε. Σαν παιχνίδι προφίλ που σε καλεί να μαντέψεις ποιος είναι ο εκάστοτε «φίλος» και βέβαια είναι αυτός που νομίζεις ότι θέλει να είναι. Ζούμε στην εποχή των γνωριμιών. Της αμοιβαιότητας, της ανταλλαγής. Της φιλίας του Διαδικτύου.

Επιστρέφοντας στο πόσο δύσκολο και απαιτητικό είναι το αίσθημα της φιλίας είναι γεγονός ότι οι αληθινές φίλιες χαρακτηρίζονται από μια σταθερή δοκιμασία. Η σχέση, για να είναι νοηματοδοτημένη, θα δοκιμαστεί. Θα δοκιμαστεί στη σιωπή, θα ακονιστεί στη διαφωνία, θα σφυρηλατηθεί στη διεκδίκηση. Θα βιωθεί στη βιωμένη πνευματικότητα και στην προσωπική αναζήτηση, στο άνοιγμα της ψυχής. Η επικράτησή της έναντι όλων των δοκιμασιών θα είναι και η τελική σφραγίδα της.

Κείμενο 2

Θα πεθάνω ένα πένθιμο ...

Ο ποιητής Κώστας Ουράνης εμφανίζεται στα Γράμματα ήδη από το 1908, ωστόσο βρίσκει την προσωπική ποιητική του «φωνή» στη συλλογή Νοσταλγίες (1920), όπου περιλαμβάνεται το παρακάτω ποίημα.

Θα πεθάνω ένα πένθιμο του φθινόπωρου δείλι⁷⁵
μες στη κρύα μου κάμαρα
όπως έζησα μόνος·
στη στερνή
αγωνία μου τη βροχή θε ν' ακούω
και τον κούφιο το θόρυβο που ανεβάζει ο δρόμος.

Θα πεθάνω ένα πένθιμο του φθινόπωρου δείλι
μέσα σ' έπιπλα ξένα και σε σκόρπια βιβλία,
θα με βρουν στο κρεβάτι μου. Θε να 'ρθεί ο αστυνόμος,
θα με θάψουν σαν άνθρωπο που δεν είχε ιστορία.

---

⁷⁵ Δειλινό

Απ' τους φίλους, που παίζαμε πότε-πότε χαρτιά,
θα ρωτήσει κανένας τους, έτσι απλά: -«Τον Ουράνη
μην τον είδε κανείς; Έχει μέρες που χάθηκε!...»
Θ' απαντήσει άλλος παίζοντας: -«Μ' αυτός έχει πεθάνει!»

Μια στιγμή θα κοιτάξουνε ο καθένας τον άλλο,
θα κουνήσουν περίλυπα και σιγά το κεφάλι,
θε να πουν: -«Τ' είναι ο άνθρωπος!... Χτες ακόμα εζούσε ...»
Και βουβά το παιγνίδι τους θ' αρχινίσουνε πάλι.

Κάποιος θά 'ναι συνάδελφος στα «ψιλιά» που θα γράψει,
πως: «προώρως απέθανεν ο Ουράνης στην ξένην,
νέος γνωστός εις τους κύκλους μας, πού 'χε κάποτε εκδώσει
συλλογή με ποιήματα πολλά υποσχομένην».

Κι αυτός θά 'ναι ο στερνός της ζωής μου επιτάφιος.
Θα με κλάψουνε βέβαια μόνο οι γέροι γονιοί μου,
και θα κάνουν μνημόσυνο με περίσσιους παπάδες,
όπου θά 'ναι όλοι οι φίλοι μου - κι ίσως ίσως οι οχτροί μου.

Θα πεθάνω ένα πένθιμο του φθινόπωρου δείλι
σε μια κάμαρα ξένη, στο πολύβοο Παρίσι,
και μια Κέττυ, θαρρώντας πως την ξέχασα γι' άλληνη,
θα μου γράψει ένα γράμμα - και νεκρό θα με βρίσει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της φιλίας στην εποχή του διαδικτύου; Να τα παρουσιάσεις συνοπτικά σε 50-60 λέξεις λαμβάνοντας υπόψη σου το περιεχόμενο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην 1η και στην 3η παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας αναφέρεται αντίστοιχα στον Μαρσέλ Προυστ και στον Αριστοτέλη και παραθέτει τις απόψεις τους σχετικά με το θέμα της φιλίας. Να σχολιάσεις την λειτουργία κάθε αναφοράς στα συγκεκριμένα σημεία του κειμένου.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 επαναλαμβάνονται τύποι των λέξεων «δοκιμάζω» και «δοκιμασία».

- α. Τι προσδίδουν αυτές οι επαναλήψεις στο συγκεκριμένο σημείο του κειμένου; (μονάδες 5)
β. από μια σταθερή δοκιμασία, όλων των δοκιμασιών: Γράψε από μια συνώνυμη για τη λέξη «δοκιμασία» στις παραπάνω φράσεις, προσέχοντας ώστε να μην αλλάξει το νόημα στο γλωσσικό περιβάλλον των προτάσεων στις οποίες βρίσκονται. (μονάδες 10)

Μονάδες 15**ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)**

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 αναφέρεται ότι «Κι ακόμη σε περιόδους «σοσιαλμιντιακής» κρίσης, μακροχρόνιες φιλίες (ηλεκτρονικές ή μη) μπορεί να διαταραχτούν για ένα αιμοβόρο post ή ένα «λάθος» like». Σε μια ομιλία 350 – 400 λέξεων που θα εκφωνήσεις σε εκδήλωση της πόλης σου στις 30 Ιουλίου, Παγκόσμια Ημέρα Φιλίας, αφού παρουσιάσεις τα οφέλη της φιλίας για το άτομο, να αναφερθείς στις αρνητικές συνέπειες που έχει η ανάπτυξη της τεχνολογίας στις διαπροσωπικές σχέσεις των ανθρώπων.

Μονάδες 30**ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)**

Στο Κείμενο 2 ο ποιητής επιλέγει να χρησιμοποιήσει αντίθεση, ευθύ λόγο, α' ενικό και γ' πληθυντικό πρόσωπο. Αφού εντοπίσεις το ανάλογο χωρίο για καθεμία γλωσσική επιλογή από τις παραπάνω, να αιτιολογήσεις πώς συνδέονται με το θέμα του κειμένου.

Μονάδες 20**ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)**

Στο ποίημα που διάβασες (Κείμενο 2) το ποιητικό υποκείμενο βιώνει μια έντονη και σύνθετη συναισθηματική κατάσταση. Να ανιχνεύσεις τις συναισθηματικές αντιδράσεις που φαίνεται να του προκαλούν τα πρόσωπα του στενού κοινωνικού του περιβάλλοντος (μονάδες 10). Πώς σου φαίνεται ο τρόπος με τον οποίο τις αντιμετωπίζει (μονάδες 5); Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15